

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1924.

Andra kammaren.

Nr 10.

Onsdagen den 13 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Föredrogs var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid:

till bankoutskottet propositionen, nr 34, angående pension från statens domäners fond; samt

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 35, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar;

nr 36, angående undantag från gällande bestämmelser för bidrag från norrländska avdikningsanslaget beträffande ett företag, avseende reglering av Keräsjoki och Vuomajoki vattendrag i Karl Gustavs socken av Norrbottens län;

nr 37, angående befrielse från återbetalning av utanordnad del av beviljat statsbidrag till utdikningsföretag inom krononybygget Bredträsk eller Pettersudde nr 1 i Norrbottens län; och

nr 38, angående tillskott till dyrtidstillägg för lantbruksingenjörer och lantbruksstipendiater samt lantmätare.

§ 2.

Vidare föredrogs och remitterades till särskilda utskottet herr *Bodéns* på kammarens bord liggande motion nr 350.

§ 3.

Herr *Engbergs* vid kammarens nästföregående sammanträde framställda, men då bordlagda anhållan att till hans excellens herr statsministern få framställa spörsmål angående Sovjetrysslands erkännande de jure föredrogs härefter; och blev berörda anhållan av kammaren bifallen.

§ 4.

Till avgörande förelåg nu statsutskottets utlåtande, nr 1, angående regleringen för budgetåret 1924—1925 av utgifterna under riksstatens första huvudtitel, innefattande anslagen till kungl. hov- och slottsstaterna.

Punkten 1, angående förstärkning av anslaget till Kungl. Maj:ts hovhållning.

I enlighet med vad Kungl. Maj:t i den till riksdagen den 2 januari 1924 avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1924—1925 under punkten 1 av första huvudtiteln föreslagit riksdagen, hem-

*Ang.
förstärkning
av anslaget till
Kungl. Maj:ts
hovhållning.*

Ang.
förstärkning
av anslaget till
Kungl. Maj:ts
hovhållning.
(Forts.)

ställde utskottet, att riksdagen måtte, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till förstärkning av anslaget till Kungl. Maj:ts hovhållning för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 150,000 kronor.

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr Spångberg: Herr talman! Det måste erkännas, att de senaste regeringarna visat ett verkligt sparsamhetsintresse på de mest skilda områden. Vid alla tillfällen har nödvändigheten av den strängaste sparsamhet framhållits. Vi veta, hur tusentals arbetslösa lämnas utan någon hjälp, vi känna till, hur kulturanslagen indragits, hur möjligheterna för folkkupplysningen ha försvårats, och på alla dessa områden mötes man av den motiveringen, att man måste taga hänsyn till de svåra ekonomiska förhållandena. Men då det gäller denna första huvudtitel, då ger man utan något som helst betänkande, då har man glömt alla sparsamhetshänsyn, då har man lagt alla dessa sparsamhetsfraser på hyllan. Då anser man sig till och med kunna gå med på en avsevärd förhöjning av anslagen.

Man finner då att, förutom det ordinarie anslaget på 800,000 kronor till Kungl. Maj:ts hovhållning, det i år liksom föregående år yrkas på ett anslag av 150,000 kronor i förstärkningsanslag. Kronprinsen, som under förra året ingick äktenskap, anser regeringen bör ha ett anslag på 12,000 kronor extra i form av handpengar till H. K. H. Kronprinsessan, och så ökas detta ordinarie anslag till H. K. H. Kronprinsens hovhållning med nämnda term och summa till 192,000 kronor. Dessutom begär man 70,000 kronor i extra anslag till Kronprinsens hovhållning. Funnes det nu, med tanke på folkets verkliga bärkraft, något som helst sparsamhetsintresse, så borde verkligen detta ha kommit till synes åtminstone på någon av dessa poster. I stället mötes man av ett utskott, där man är fullständigt överens om att dessa summor böra utgå.

Då jag nu, herr talman, går att yrka avslag på detta anslagskrav, har jag för ingen del för avsikt att ingå på någon grundlig behandling av frågan om kungadömet vara eller icke vara. Det torde för övrigt bli tillfälle att återkomma dit senare under riksdagens lopp. Har man som vi kommunister — i detta ämne den principiella uppfattningen, att kungadömet icke har något existensberättigande i vår tid, blir det tämligen självklart, att man också måste motsätta sig anslag till en dylik institution.

Sveriges arbetare ha i år en särskild anledning att markera sitt avståndtagande från kungamakten. Detta åtminstone i någon mån med tanke på det fjäskeri, som kom till synes vid kronprinsparets bröllop för en tid sedan. Om borgarna i vår goda huvudstad vilja ordna ett högtidligt mottagande för kungliga personligheter, så må de göra detta, men avser deras hyllning att vara ett hela svenska folkets hjärtliga erkännande av kungamakten, måste vi för vår del taga ett bestämt avstånd, ty det arbetande folket, det svältande folket ute i Sverige, var vid den tiden synnerligen missbelåtet med det kryperi, som vid detta tillfälle kom till synes. Då jag har den uppfattningen, att kungadömet, hur formell dess makt än i många stycken är, icke är så alldeles ofarligt för det arbetande folkets intressen, tillåter jag mig, herr talman, att, med principiellt uttalande för avslag å hela huvudtiteln, yrka avslag å utskottets hemställan på denna punkt.

Herr Olofsson i Digernäs: Jag har icke begärt ordet för att göra något yrkande, men när regeringen i år vill, om jag så får säga, lysa med ett sådant sparsamhetsnit, måste jag för min del framhålla, att vad denna huvudtitel angår, har jag icke förmärkt någon tendens till verklig sparsamhet. Skola vi emellertid utöva en sådan verklig sparsamhet här i landet, anser jag, att det

är nödvändigt, att man börjar uppifrån. Jag tror icke, att det blir mycket bevänt med sparsamheten, om man bara tager bort någon punkt här och någon punkt där, särskilt på de produktiva anslagen. När man prutar, kan man säga, hela vägen på anslag till järnvägar och till vägbyggnader i Norrland, och då man på många punkter prutar på anslag uti åttonde huvudtiteln — det finns ju därvidlag många, i denna kammare, som icke kunna följa regeringen i det avseendet — vill jag med några ord peka på, huru en verklig sparsamhet bör utövas. Det är, enligt min mening, icke en klok och riktig sparsamhet att bara spara på produktiva anslag men låta improduktiva anslag stå orubade. Jag menar alltså, att man även på den här huvudtiteln bort kunna få se någon tendens till sparsamhet. Men här ser man i själva verket rent av motsatsen, här har ju föreslagits ökning av anslagen på åtskilliga punkter.

Jag var för några dagar sedan uppe i kungens stall och såg, hur det där tog sig ut, och jag kan icke säga annat än att det förefaller, som om där borde kunna sparas åtskilligt. Där stodo ett 40-tal hästar, och i denna bilismens tid tycker man verkligen, att kungen skulle kunna reda sig med ett något mindre antal hästar. Där fanns ju också bortåt ett dussintal bilar, och de borde väl kunna ersätta åtskilliga par hästar. Det är ju ett stort slott, som betjäningen helt och hållet tager i anspråk! Efter en enkel bondes uppfattning, borde på sådana punkter kunna företagas verkliga besparingar. Och jag säger än en gång: skall man verkligen kunna utöva en fruktbärande sparsamhet här i landet, får det icke ske på bekostnad av produktiva saker, på anslag till kommunikationer, särskilt i Norrland — där det för övrigt fattas så mycket kommunikationer — utan i så fall får man söka att spara på improduktiva saker.

Herr talman! Jag har icke något yrkande att göra.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Beskow**: Herr talman! När en finansminister ställer det anspråket på sina regeringskolleger, att de i sina anslagskrav skola iakttaga den nödvändiga begränsningen, bör han också på sig själv ställa den fordran, att han iakttager sparsamhet beträffande de huvudtitlar han framlägger för riksdagen. Detta anser jag mig också ha gjort såväl i fråga om första som i fråga om sjunde huvudtiteln.

Vad första huvudtiteln beträffar har sparsamheten visserligen icke tagit sig uttryck i form av några nedprutningar å de anslag som tidigare förekommit, och detta helt enkelt på den grund, att denna huvudtitel redan är så kraftigt beskuren, att den icke bör, ens under nuvarande förhållanden, ytterligare beskäras. Vi skola komma ihåg, att de anslag, som det här gäller, ha under många år och just under den värsta kristiden, utgått med precis samma belopp, som beviljades före kriget, nämligen med 800,000 kronor till »Kungl. Maj:ts hovhållning» och med 170,000 kronor till »Hans Kungl. Höghet Kronprinsens hovhållning». Detta måste betyda, att en utomordentligt stark reduktion av anslagen ägt rum. Även om man tager hänsyn till förstärkningsanslagen, kan man konstatera, att riksdagen fortfarande i realiteten — med hänsyn till penningvärdets fall — beviljar betydligt mindre anslag än före kriget. I själva verket uppgår den nominella ökningen endast till 18.8 %, jämfört med vad tidigare utbetalades. Då man nu vet, att penningvärdet förändrats därhän, att indextalet för närvarande ligger vid 176, kan var och en inse, vilken kraftig beskäring som åstadkommits.

Jag vill också erinra om — och det har förut påpekats i denna kammare — att ifrågavarande anslag i stor utsträckning gå till lägre hovfunktionärer, som icke fått dyrtidstillägg i samma skala som statens befattningshavare. Hela huvudtiteln kostar, om man tager bort engångsanslagen, 33 % mera än före kriget, och om man tager hänsyn till dessa engångsanslag, endast 13 % mera. Endast om man ginge så långt som från vissa håll påyrkats, att man helt och

Ang.
förstärkning
av anslaget till
Kungl. Maj:ts
hovhållning.
(Forts.)

*Ang-
förstärkning
av anslaget till
Kungl. Maj:ts
hovhållning.
(Forts.)*

hållet toge bort dessa anslag, kunde det bli fråga om några verkligt betydande belopp — men den saken ligger ju utanför all diskussion. Eljest vore det sannoligen icke möjligt att, med den besparing man genom den ifrågasatta nedskärningen skulle vinna, åstadkomma några större järnvägsbyggnader i Norrland eller i större utsträckning mildra arbetslösheten. För min del tror jag, att riksdagen bör kunna anse, att den första huvudtiteln icke blivit gynnsammare behandlad än den andra. Alla krav på ökning av anslag, bortsett från ett anslag till Drottningholms slott, till vilket jag senare återkommer, ha i själva verket tillbakavisats.

Herr Norman: Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag å såväl berörda hemställan som Kungl. Maj:ts framställning i ämnet; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes emellertid av herr Spångberg, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 1) av utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit såväl utskottets berörda hemställan som Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Omröstningen utföll med 137 ja mot 20 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

*Ang. hand-
penningar för
Hennes Kungl.
Höghet Kron-
prinsessan.*

Punkten 2, angående Hans Kungl. Höghet Kronprinsens hovhållning och handpenningar för Hennes Kungl. Höghet Kronprinsessan.

Med tillstyrkande av bifall till Kungl. Maj:ts i punkten 2 av förevarande huvudtitel gjorda framställning hemställde utskottet, att riksdagen måtte

a) ändra benämningen å det i riksstaten uppförda ordinarie anslaget »Hans Kungl. Höghet Kronprinsens hovhållning» till »Hans Kungl. Höghet Kronprinsens hovhållning och handpenningar för Hennes Kungl. Höghet Kronprinsessan» ävensom öka ifrågavarande anslag, nu 180,000 kronor, med 12,000 kronor till 192,000 kronor; och

b) medgiva, att till beredande för tiden november 1923—juni 1924 av medel till handpenningar för Hennes Kungl. Höghet Kronprinsessan finge av behållningen å första huvudtiteln allmänna besparingsfond tagas i anspråk ett belopp av 8,000 kronor.

Punkten föredrogs, varpå

Herr Olovson i Västerås yttrade: Herr talman! Jag ber att få förutskicka, att jag med det yrkande, jag här kommer att framställa, icke syftar till att åstadkomma någon personlig demonstration och framför allt icke någon demonstration mot viss person.

I utskottets hemställan vid denna punkt föreslås under a) en förhöjning av ifrågavarande anslag med 12,000 kronor från 180,000 till 192,000 kronor, och

under b) föreslås en ny utgift å 8,000 kronor. Om man sammanlägger det ordinarie anslaget för detta ändamål å 180,000 kronor med det extra förstärkningsanslaget å 70,000 kronor, är man ju uppe i sammanlagt 250,000 kronor årligen eller med andra ord: anslaget utgår redan nu med ungefär $\frac{1}{4}$ miljon kronor. Det kan nu föreligga risk att inleda andra medborgare i frestelse, om man på detta sätt vill slå fast, vad en familj anses böra ha till sitt uppehälle. Herr finansministern har visserligen talat om att den här ifrågasatta ökningen är så obetydlig, att man icke genom besparingar härvidlag kan få nya järnvägar i Norrland eller något i den stilen. Ja, detta är alldeles riktigt, men skulle medborgarna överhuvud taget börja leva efter en dylik stat, som det här gäller, skulle vi icke ha så mycket som en meter smalspårig järnväg i landet. Skall man överhuvud, såsom min ärade namne från Digernäs påpekade, spara på det ena hållet, bör man även göra det på det andra, och framför allt bör man gå fram på sådana områden, där det finns möjligheter att spara. Man skulle eljest, som jag nyss sade, inleda andra medborgare i frestelse och ge dem en falsk föreställning om våra ekonomiska möjligheter.

Jag har, herr talman, icke kunnat deltaga i den demonstration, som förekom vid sista voteringen, därför att man i den delen måste, enligt min mening, gå till väga på ett helt annat sätt, om man vill åstadkomma en ändring. Men här finner jag starka skäl tala för att kammaren avslår framställningen om den utökning, som är begärd.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka, att det vid denna punkt under a) upptagna anslaget bestämmes till 180,000 kronor, med bibehållande av dess förutvarande benämning, ävensom att kammaren måtte avslå utskottets under b) gjorda hemställan.

Vidare anförde:

Herr Norman: Även på denna punkt ber jag, herr talman, att endast få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Jag anser mig såsom ledamot av statsutskottet vara skyldig att i detta fall endast erinra om, att det icke är fråga om något annat än återinförande av ett anslag, som utgått t. o. m. år 1921. Dessliques kan jag icke underlåta att framhålla, att en ganska stark mening gjorde sig gällande i utskottet, som gick i den riktningen, att man borde klarlägga hela spörsmålet om, till vilka olika ändamål de särskilda anslagen under denna huvudtitel utgå. Jag tror, att man på den vägen skulle komma ifrån dessa debatter, som enligt mitt sätt att se icke äro något annat än nålstyng mot en institution.

Herr Olovson i Västerås: Herr talman! Jag ber i anledning av herr Andersons i Råstock anförande få påpeka, att sedan den tiden ifrågavarande anslag utgick, med de summor, som här varit på tal, ett extra förstärkningsanslag å 70,000 kronor har tillkommit.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till det av herr Olovson i Västerås under överläggningen framställda yrkandet; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då votering emellertid begärdes av herr Olovson i Västerås, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 2) av utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Ang. handpenningar för Hennes Kungl. Höghet Kronprinsessan.
(Forts.)

Ang. hand-
penningar för
HennesKungl.
Höghet Kron-
prinsessan.
(Forts.)

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Olovson i Västerås under överläggningen framställda yrkandet.

Voteringen utvisade 96 ja mot 64 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 3—8.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang.
förstärkning
av anslaget till
Drottning-
holms slott.

Härefter föredrogs *punkten 9*, angående förstärkning av anslaget till Drottningholms slott. Därvid yttrade:

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Beskow**: Herr talman, mina herrar! Det torde väl icke vara mycken utsikt att få kammaren till en motsatt uppfattning mot den, som ett enhälligt statsutskott kommit till, men jag vill i alla fall framhålla de synpunkter, som varit för mig bestämmande, då jag här föreslagit en så pass stor höjning av det förstärkningsanslag, som tidigare varit uppfört för underhåll av Drottningholms slott och park.

Jag skall fatta mig helt kort och endast konstatera, att jag räknat med, att till slottens underhåll skulle behövas ett belopp av 20,000 kronor och för parkens underhåll ett belopp av 30,000 kronor. Jag har alltså satt ned de av riksmarskalksämbetet begärda beloppen med 10,000 kronor vardera, således med sammanlagt 20,000 kronor.

Vad nu slotten beträffar, så har jag vid personligt besök på platsen övertygat mig om, att själva Drottningholms slott i stort sett är mycket väl underhållet — det har ju också nyligen varit föremål för restaurering. Det finnes emellertid ett stort antal mycket värdefulla bataljmålningar av Lemke, vilka på sin tid prisades av Tessin för stor skönhet, och dessa målningar befinna sig, såvitt jag förstår, i ett mycket bedrövligt skick, fulla som de äro av sprickor. Låt vara att målningarnas konstvärde måhända icke är så stort, deras historiska värde är i stället så mycket större, och det skulle vara en olycka, om dessa tavlor förstördes. Härtill kommer, att Kina slott fordrar en ytterligare restaurering. Att för dessa ändamål räkna med mindre belopp än 20,000 kronor, d. v. s. $\frac{1}{2}$ % av värdet på slottet, tyckte jag icke borde kunna komma i fråga.

Vad parken beträffar omfattar den icke mindre än 190 tunnland, därav 12 tunnland trädgård, som naturligtvis skall hållas fin. Var och en kan ju förstå, att 30,000 kronor till underhåll av en sådan oerhört stor park icke är något högt belopp. För närvarande är det mycket illa ställt med parkens underhåll. Gångarna ha icke varit grusade på 30 år, och alléernas träd ha vissnat ned, på grund av att marken till följd av ofullständig dränering blivit sur. Utdikning behöver alltså företagas, ty eljest går det knappast att draga upp nya träd. Överhuvud ser parken bedrövlig ut. Jag anser att det borde vara angeläget att få den i ett bättre skick, icke minst med hänsyn till det förhållandet, att parken årligen besökes av 150,000 människor, som där söka vederkvickelse under söndagarna.

Med hänsyn till den stora kulturhistoriska betydelsen av detta förnämliga slott är det min bestämda uppfattning, att det skulle vara felaktigt att icke underhålla det tillräckligt. Jag tror dessutom i själva verket, att, om man följer statsutskottet, man därmed icke vinner någon besparing. Tidigare har det uppstått en brist på detta anslag på c:a 20,000 kronor om året, och följden har blivit den, att Kungl. Maj:t måst komma in med en proposition då och då med

begäran att få taga medel till bristens täckande ur Djurgårdsfonden. Detta blir också fallet i år, då Kungl. Maj:t kommer med en proposition om att få taga i anspråk ett belopp av 52,894 kronor 14 öre för ändamålet i fråga.

Jag har endast velat lämna denna förklaring för att visa, att sparsamhetskravet på denna punkt är väl tillvarataget, även om man bifaller Kungl. Maj:ts förslag.

*Ang.
förstärkning
av anslaget till
Drottning-
holms slott.
(Forts.)*

Herr Norman: Herr talman! Statsutskottets första avdelning gjorde i anledning av denna hemställan i Kungl. Maj:ts proposition ett besök vid Drottningholm för att undersöka det föreliggande behovet, och det intryck vi då fingo, var, att särskilt Drottningholms slott, såsom statsutskottet också framhåller i sitt yttrande, befinner sig i ett synnerligen gott skick och är utomordentligt väl underhållet. Däremot kunde vissa bristfälligheter konstateras med avseende på det s. k. Kina slott, men dessa brister föreföllo dock vara av så pass obetydlig natur, att kostnaderna för reparationerna icke skulle behöva uppgå till några avsevärda belopp. Då vidare i statsverkspropositionen trycktes på behovet av särskilda kostnader för reparation av Kina slott, syntes det avdelningen, som om en besparing kunde göras på det förevarande anslaget.

Då nu anslaget av avdelningen föreslogs nedsatt till 40,000 kronor, ansåg utskottet, att där funnos tillräckliga medel såväl för parkens underhåll i behövligh omfattning som ock till de för slottets underhåll nödiga kostnader.

Jag kan i detta sammanhang meddela, att första kammaren vid verkställd votering med 58 röster mot 36 beslutat bifalla statsutskottets hemställan, och ber jag då yrka bifall till densamma.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet Beskow: Herr talman! Då herr Norman framhåller, att man i den kungl. propositionen särskilt tryckt på underhållet av Kina slott, ber jag få konstatera, att detta icke är fallet. Vad man framför allt ansett kräva kostnader är underhållet av parken. Skillnaden mellan statsutskottets första avdelnings uppfattning och Kungl. Maj:ts torde i någon mån förklaras av det faktum, att då avdelningen gjorde sitt besök på platsen, var marken snöbetäckt, under det att, när jag var därute, kunde man ännu se, hur det stod till med parken.

Vidare anfördes ej. På av herr talmannen därå framställd proposition biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 10 och 11.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 5.

Herr statsrådet *Lübeck* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 32, angående bemyndigande för vattenfallsstyrelsen att försälja tomter och områden från de under styrelsens förvaltning ställda fastigheter m. m.

Denna proposition bordlades.

§ 6.

Å föredragningslistan fanns härefter uppfört statsutskottets utlåtande, nr 2, angående regleringen för budgetåret 1924—1925 av utgifterna under riksstatens andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr **Anderson** i Råstock, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att statsutskottets förevarande utlåtande nr 2 måtte föredragas punktvis genom uppläsande av endast kantrubrikerna, i den mån icke annat föredragningsätt särskilt påfordras.

Denna hemställan bifölls.

Punkterna 1 och 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Ang.
processkom-
missionen.*

Punkten 3, angående processkommissionen.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkten 3 av andra huvudtiteln föreslagit riksdagen dels att för fortsatt uppehållande av processkommissionens verksamhet för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag å 89,500 kronor, dels ock att för beredande av dyrtidstilllägg motsvarande ersättning till processkommissionens personal för samma budgetår anvisa ett extra förslagsanslag å 4,500 kronor.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *Kilbom m. fl.* väckt motion, nr 225, vari hemställdes,

att riksdagen måtte, med avslag å Kungl. Maj:ts förslag, i vad detsamma avsåge anslag till processkommissionens verksamhet för första halvåret 1925, för fortsatt uppehållande av kommissionens verksamhet för senare halvåret 1924 anvisa dels ett extra reservationsanslag å 45,000 kronor dels ock för beredande av dyrtidstilllägg motsvarande ersättning till processkommissionens personal för samma halvår ett extra förslagsanslag å 2,250 kronor; samt

att riksdagen vid beviljande av dessa anslag måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t framföra önskemålet, att kommissionens verksamhet snarast måtte bringas till slut och resultatet av dess verksamhet i de delar, som vore fullbordade, framläggas för offentlig granskning.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag och med avslag å herr *Kilboms m. fl.* ovanberörda motion i vad densamma skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag,

a) för fortsatt uppehållande av processkommissionens verksamhet för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag å 89,500 kronor; samt

b) för beredande av dyrtidstilllägg motsvarande ersättning till processkommissionens personal för samma budgetår anvisa ett extra förslagsanslag å 4,500 kronor.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr **Kilbom**: Då jag även i år har väckt en motion angående processkommissionens arbete, skall jag be att få säga ett par ord i anledning av utskottets föreliggande utlåtande på denna punkt.

Jag vill då först erinra om, att processkommissionen nu hållit på med sitt arbete i fulla tolv år, och jag undrar för den skull, om det icke vore mera lämpligt att döpa om den till ett processämbetsverk, ty den hotar verkligen att bli, icke en tillfällig kommitté, utan någonting som sitter i tidernas evighet. Det är också anledning misstänka detta med hänsyn till att processkommissionen vid den stora kommittéslakt, som ägt rum, vid åtminstone ett tillfälle lämnats utanför. Emellertid, skämt åsido, processkommissionen har som sagt arbetat i tolv år, utan att man har sett något nämnvärt resultat, i vart fall icke här i kammaren, av dess arbete eller ens kunnat få veta — härom säges ingenting i

departementschefens förslag och icke heller i statsutskottets utlåtande — hur länge processkommissionen i fortsättningen skall komma att arbeta.

Då anslag första gången beviljades till processkommissionen — det var 1911 — hette det, att det var fråga om en förberedande utredning angående rättteångsreformen. Man avsåg med denna utredning att såsom grund för de blivande lagstiftningsarbetena på området få de möjliga utvägarna för de principiella huvudfrågornas lösande anvisade och allsidigt belysta. Kommissionens arbete skulle utmyнна i en orienterande framställning, som utan varje iagtext, i stora drag angäve det väsentliga innehållet av den nya ordningen och som i populär och lättfattlig form lämnade en redogörelse, hur man tänkte sig lösningen av de processuella spörsmålen. Nåväl, denna populära framställning skulle sedan medföra en allmän diskussion och granskning, innan man började det egentliga lagstiftningsarbetet. Det var således ett principbetänkande av dylik art, som man räknade med från början, och det beräknades också och sades i något sammanhang, att arbetet skulle komma att taga en tid av två å tre år.

Ser man nu efter hur arbetet i processkommissionen bedrivits, så ligger svaret tydligt, om man studerar riksdagens protokoll härom. I det fallet tillät jag mig i min motion förra året göra en sammanfattning av vad som sagts. Man sökte under föregående riksdag — jag har alltjämt den uppfattningen, herr talman, och den debatt, som fördes i fjol, har icke kunnat få mig att ändra mening — att få fullmakt att helt lägga om processkommissionens arbete och gå ifrån vad som i vart fall ursprungligen var menat med detsamma. Nu har emellertid i justitieministerns uttalande till statsrådsprotokollet klart sagts ifrån, att kommissionens arbete, såvitt jag fattade det, bör bedrivas enligt den ursprungliga planen. Naturligtvis är jag fullt ense med justitieministern om den saken, och naturligtvis är jag honom tacksam för det som härvidlag sagts, ty jag tror man därigenom återfört saken mera på de vägar, den var inne på från början. Jag vill också framhålla, att processkommissionen även i fortsättningen bör avgiva sitt principbetänkande angående processreformen i ett sammanhang, så att kommissionens arbetsresultat kommer att omfatta både domstolsväsendet samt straff- och civilprocessen. I fjol var det, som herrarna minnas, tal om att lösrycka en del.

Vad jag med min motion i år närmast velat understryka är, att kommissionens arbete måtte begränsas i avseende på sin omfattning till vad man ursprungligen avsett, alltså att principbetänkandet bör bli en populär och orienterande framställning av de egentliga huvudfrågorna och icke en ingående undersökning och framställning i detalj av hela spörsmålet. Det får enligt min mening icke framstå som en utförlig motivering till ett lagförslag, som sedan lätt går över i utarbetad iagtext. Betänkandet bör alltså icke mynna ut i ett fullständigt lösande av föreliggande spörsmål utan blott anvisa olika tänkbara vägar för den kommande lagstiftningen, gärna för mig med förord för någon av dessa vägar. Detta synes mig motsvara den ursprungliga meningen med det hela, och bör det ävenledes i anslutning till denna läggas fram på allmänhetens bord, så att allmänheten får tillfälle diskutera detsamma och ha olika vägar att välja på.

Jag skall emellertid till slut fråga justitieministern, huru snart man kan tänka sig, att det här arbetet blir färdigt. Jag kan inte finna annat, än att det är nödvändigt, att riksdagen får besked om, när principbetänkandet egentligen kan föreligga, och jag ställer alltså öppet den frågan till justitieministern: När kan det tänkas, att processkommissionens arbete blir färdigt? Då jag var inne på detta kapitel, om jag inte minns galet, år 1922 eller kanske det var i fjol — jag reserverar mig för ett minnesfel — så sades det, att det skulle bli färdigt tämligen snart. Jag hoppas, att kammarens ledamöter förstå, att man blir litet misstänksam, då i alla de löften, man givit, har det, om också inte

Ang.
processkom-
missionen.
(Forts.)

Ang.
processkom-
missionen.
(Forts.)

klart sagts ut så dock antytts, att det inte skulle dröja så länge, innan betänkandet komme att föreligga på riksdagens bord, men är det alltså icke färdigt. Nu förefaller det dock som om den tiden, processkommissionen arbetat, verkligen kan anses tillräcklig, för att den åtminstone skulle kunna börja på att bli färdig.

Chefen för justitiedepartementet herr statsrådet **Ekeberg**: Herr talman, mina herrar! Då jag fått anledning att begära ordet vid denna punkt, ber jag att få begagna tillfället att till utskottet framföra mitt tack för den välvilliga behandling, som bestått andra huvudtiteln. Det är endast på en punkt, låt vara en ganska känslig, nämligen ifråga om anslag till vattendomstolarnas verksamhet, som en mindre prutning föreslås. I sakens nuvarande läge är från min sida intet annat däråt att göra än att söka få fram den bästa möjliga arbets-effekt med hjälp av det anslag, som det enhälliga utskottet förordnat, och som denna kammare, likasom nyss första kammaren, torde komma att besluta.

Jag begärde emellertid ordet med anledning av den fråga, som riktats till mig av herr Kilbom beträffande processkommissionens verksamhet. Såsom herr Kilbom torde veta, kommer processkommissionens blivande förslag att sönderfalla i tre avdelningar, nämligen domstolsorganisationen, straffprocessen och civilprocessen. Av dessa är domstolsorganisationen i allt väsentligt redan färdig. Straffprocessen är på god väg och torde vara avslutad innan detta års slut, och vad civilprocessen beträffar, är denna avdelnings slutliga behandling redan påbörjad och även åt den torde åtskilligt vara gjort före årsskiftet. När civilprocessen kan väntas bli färdig, vågar jag för dagen inte med bestämdhet säga. Jag vill endast betona, att arbetet, som bedrives i bästa samförstånd mellan processkommissionen och mig, på allt sätt påskyndas och, efter vad jag varit i tillfälle att i detalj kontrollera, bedrives i fullständig överensstämmelse med riksdagens direktiv.

Jag tror, att den tanke, som herr Kilbom framfört i sin motion, nämligen att man skulle avbryta processkommissionens arbete med detta kalenderårs utgång, skulle föra vår processreform in i en återvändsgränd. Var och en, som önskar en processreform här i landet, bör vara intresserad av att kommissionens arbete får fullföljas och avslutas efter den uppgjorda planen, så att det betänkande, som inom en snar framtid är att förvänta, icke blir så beskaffat, att det med fog kan sägas, att slutet inte är början likt. Enligt min mening är arbetet inne på fullt sunda banor och bedrives, som sagt, i fullständig överensstämmelse med riksdagens direktiv.

Herr **Kilbom**: Samtidigt som jag ber att få framföra mitt tack för justitie-ministerns svar, ber jag att få ta fasta på, att processkommissionens arbete, alltså enligt statsrådets mening, vad beträffar domstolsorganisationen, är klart och, vad beträffar straffprocessen, bör vara klart vid detta års utgång, men att man icke vet, när civilprocessen skall kunna vara färdig. Jag ville gärna verifiera, att jag rätt uppfattat denna sak, och då förhållandet synes tyda på, att man ännu icke är klar och ännu icke vet, när det hela blir färdigt, skall jag be att få yrka bifall till min motion.

Herr **Carlsson-Frosterud**: Jag skall be att få yrka bifall till statsutskottets förslag i denna punkt.

Riksdagen var ju i tillfälle att föregående år ingående pröva den föreliggande frågan och i samband därmed även en av herr Kilbom väckt motion. Frågan behandlades av ett sammansatt stats- och första lagutskott, vilket framkom med ett förslag, som också blev av riksdagen godkänt. Kungl. Maj:ts för-

slag i år ansluter sig i sin helhet till den ståndpunkt, som riksdagen föregående år godkände, och då är det självfallet, att utskottet nu har velat ansluta sig till Kungl. Maj:ts förslag.

För min personliga del kan jag instämma i motionärens önskan — jag är övertygad om att även kammaren i sin helhet har samma önskan — att processkommissionens arbete måtte kunna fortast möjligt bringas till ett sådant resultat, att detsamma kan framläggas för offentligheten. Att, i likhet med vad motionären vill, avbryta anslagsbeviljandet, kanske strax något halvår, innan detta resultat kan föreligga färdigt, anser jag emellertid vara praktiskt synnerligen olämpligt, och jag ber på grund därav att ännu en gång få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 4—18.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Härpå föredrogs *punkten 19*, angående anslaget till ersättning åt domare, vittnen och parter; och begärdes därvid ordet av

*Ang.
ersättning åt
domare, vitt-
nen och parter.*

Herr Olsson i Kullenbergstorp, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Då jag i förevarande punkt begärt ordet, är det inte med föresats att göra något yrkande, ty då hade jag givetvis låtit anteckna mig såsom reservant. Jag har begärt ordet, därför att jag tyckt mig finna, att de under denna punkt utgående utgifterna stigit synnerligen starkt, även om man bortser från att de utgå till mångskiftande ändamål. Jag vill inte säga, att stegringen är rekordartad, ty åtskilliga anslag finnas, där stegringen har gått i än raskare tempo. Men när man reflekterar härpå kan man inte undgå att finna det ganska allvarligt, när man utan vidare höjer anslagen med 30 % varje år.

Denna punkt är den första uti innevarande års statsverksproposition, som i sig innefattar åtskilliga anslag, som tillkommit under kristiden. De hava naturligtvis fastställts i samförstånd mellan Kungl. Maj:t och riksdagen, så att riksdagen har alltså gett sitt medgivande, åtminstone i vissa fall genom direkta beslut i fråga om de utgifter som här förekomma. Jag skall inte här visa upp, vilka de särskilda anslag äro, som jag åsyftar, ty de igenkännas nog ändå alltför väl på stegringen av desamma.

Jag har fått den erfarenheten, att det nära nog är omöjligt för en enskild riksdagsman att genom motioner försöka taga ett steg på sparsamhetens väg på detta område, ty dels förutsätter ju något sådant en massa förarbeten och dels blir det i själva verket endast ett hugg på en punkt. Man kan ju inte, som man egentligen borde göra, taga sig före att avgiva motioner uti varje punkt på hela anslagsområdet. Dessutom verkar det irriterande, när det blott är en punkt, som tages upp till granskning genom en motion. Det är därför, som jag vågar rikta den uppmeningen till regeringen, att den, som jag hoppas, vidare skall framgå på sparsamhetens väg även vid kommande statsregleringar, ty det är alldeles nödvändigt och behöfligt, att så sker just därför, att den nu föreliggande budgeten alldeles bestämt, åtminstone under de depressions-tider, vi nu genomleva, är större, än vi i längden tåla vid. Helt säkert skola då många av oss riksdagsmän och även folket ute i landet känna en stor tillfredsställelse, därest regeringen ville taga upp till granskning jämväl sådana an-

Ang.
ersättning åt
domare, vitt-
nen och parter.
(Forts.)

slag, som visserligen äro beslutade av regering och riksdag och därvid, med hänsyn till den ekonomiska ställning, som vi nu ha i vårt land, syna de för dem givna bestämmelserna i sömmarna. Av en sådan granskning av anslagsbestämmelserna komme säkert att framgå en helt annan uppfattning om möjligheten för, vad man verkligen nu kan göra i besparingsväg, än man hade den tiden, då inkomsterna voro så stora, att det rent av gällde att fundera ut vad de skulle användas till för utgifter. Av ytterst stor betydelse är det också, om en sådan aktion göres från regeringens sida, att den sträcket ut över hela fältet, något som är välbehövt, ty även åtskilliga andra punkter finnas, där förhållandena ha synts mig likartade. Om de nuvarande bestämmelserna för anslagens utgående skola fortfara att gälla är helt säkert i vissa fall en stegring av anslagen ofrånkomlig.

Jag vågar rikta denna uppmaning till den sittande regeringen, därför att jag har tyckt mig finna, och jag har bevis därför i statsverkspropositionen, att det i regeringen varken saknas vilja eller förmåga att skära ner anslagen och spara, men jag tror, att om man endast skär ner på de anslag, som äro så att säga mera rörliga och som tagas i klump, kommer man snart till den gränsen, under vilken nedskärningar icke kunna göras. Då får man, om man vill fortsätta att göra besparingar, övergå till de anslag, där man kan rubba litet på själva grunderna för anslagens utgående. För att inte bliva missförstådd vill jag bestämt poängtera, att jag icke avser, att man skall skära bort något, som är alldeles nödvändigt.

Jag vågar bestämt påstå, att om man inte går till grunden och förändrar bestämmelserna från botten, är det absolut omöjligt att kunna hindra den stegring, som många anslag sannolikt komma att undergå och det är just för att åstadkomma, att man i vissa fall bör stanna på anslagsförhöjningarnas väg och övergå till en nedskärning av vissa anslag, som jag yttrat dessa ord vid den föredragna punkten.

Jag har intet annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 20—41.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 42.

Lades till handlingarna.

Punkten 43.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Föredrogos vart för sig första lagutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående domstols behörighet i fråga om upptagande av vissa brottmål; och

nr 4, i anledning av väckt motion med förslag till förordning huru förfaras skall vid utskylders uttagande i fall av dubbelbeskattning.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 8.

Vid härpå skedd föredragning av första lagutskottets utlåtande, nr 5, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av § 4 i förordningen den 7 maj 1880 om nya växellagens införande och vad i avseende därå iakttagas skall anförde:

*Ang. ändring
i förordningen
om nya
växellagens
införande.*

Herr Knutsson: Herr talman! Därest utskottet i sitt utlåtande hade nöjt sig med den hänvisning, som det i sista punkten gör nämligen »att, enligt vad utskottet inhämtat, frågan om utfärdandet av bestämmelser rörande förordnande av notarius publicus i städer, som lyda under landsrätt, för närvarande är föremål för Kungl. Maj:ts prövning», så skulle från motionärernas sida ingenting vara att invända häremot eller mot det yrkande, vartill utskottet kommit under förutsättning att den fråga det här gäller därmed också fått sin lösning, vilket dock inte är så alldeles säkert. Men då utskottet tidigare i sitt utlåtande säger, att »något praktiskt behov av en lagändring på förevarande område synes utskottet icke föreligga», så uppkallar detta onekligen till en gensaga. Ty om detta skulle ha fog för sig, då skulle man med samma fog i viss mån kunna påstå, att detta även gäller beträffande frågan om förordnande av notarius publicus i dessa städer.

Jag vill visst inte påstå, att denna fråga, varom vi motionerat, skulle vara av någon särskilt stor betydelse för lösande av de spörsmål, som uppstå vid jämförelse mellan stadsstyrelse i städer utan magistrat och stadsstyrelse i magistratsstäder. Men det har i varje fall visat sig vid varje tillfälle, när det varit fråga om att omlägga en stad från att vara magistratsstad eller stad med egen jurisdiktion till stad, som ligger under landsrätt — det må sedan ha varit en aldrig så liten och obetydlig stad — att man ändå stött på motstånd och motvilja mot en sådan omläggning. Och jag har inte kunnat finna annat, än att detta i stort sett bottnar i den särskillnad, som råder mellan dessa stadsstyrelser i ena och andra avseendet. Jag tror därför, att det är önskvärt, att man söker inrikta sig på att i så stor utsträckning som möjligt få dessa städers styrelser befogenhet — där inte rent juridiska förhållanden eller domarrätt lägga hinder i vägen — så lika varandra som möjligt, med andra ord, att man inte onödigtvis skiljer mellan dessa städers styrelser behörighet att taga befattning med olika ärenden. Jag tror, eller i varje fall hoppas jag, att detta syftemål kommer att vinnas genom den utredning, som Kungl. Maj:t nu igångsatt rörande förordnande av notarius publicus i dylika städer.

Jag skall, herr talman, inte göra något yrkande gentemot utskottets hemställan. Men jag har velat säga, att jag tycker, att det kunde varit tillräckligt att konstatera, att utredning i frågan försiggår. Och jag vill sluta med att uttala den förhoppningen, att den utredning, som Kungl. Maj:t nu satt i gång, måtte lända till ett gott resultat.

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman, mina herrar! Den föregående ärade talaren ville inlägga en gensaga mot ett påstående, som förekommer i utskottets motivering, nämligen att något praktiskt behov av lagändring på förevarande område icke föreligger. Jag vill i anledning därav framhålla, att utskottet har också i sin motivering påpekat, att redan nu är man i dessa så kallade landsrättsstäder icke utan bekväma möjligheter att få växelprotester verkställda. Om man inte i staden har en landsfiskal bosatt, som kan verkställa sådana protester, och om man inte heller i närheten har en annan stad med magistratsperson, som kan verkställa dem, så har man endast att hos länsstyrelsen begära förordnande för en särskild person att i staden verkställa sådana protester. Under sådana förhållanden synes det mig, att det praktiska behovet är fyllt. Jag kan därför inte

Ang. ändring i förordningen om nya växellagens införande. (Forts.) se annat, än att utskottet har rätt i sitt påstående, att något kännbart praktiskt behov av en sådan åtgärd, som motionärerna begärt, verkligen inte föreligger. Men om jag förstått motionen rätt, så var det praktiska behov, som drev fram motionen, i själva verket icke det, som vi nu talat om, utan motionärernas tvekan, huruvida ledamot av stadsstyrelse vore behörig att verkställa protester eller icke. Denna motionärernas tvekan hoppas jag, att utskottet skingrat och jag föreställer mig därför, att det behovet blivit genom utskottets utlåtande avhjälpt.

Vidare yttrades ej. Kammarén biföll utskottets hemställan.

§ 9.

Slutligen upptogs till behandling jordbruksutskottets utlåtande, nr 5, angående reglering av utgifterna för kapitalökning för budgetåret 1924—1925 i vad angår jordbruksärendena.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölles.

Ang. egnahemslånefonden. Härefter föredrogs punkten 2, angående egnahemslånefonden. Därvid anförde:

Herr Carlsson i Mölndal: Herr talman! Vid granskningen av de belopp, varmed riksdagen kunnat understödja egnahemsrörelsen här i landet, är det ju uteslutande glädjande att konstatera, att detta understöd har blivit allt kraftigare och kraftigare. Tack vare denna låneverksamhet har även jag för min personliga del satts i tillfälle att realisera ett rätt långt livs önskemål, nämligen att själv åstadkomma ett eget hem. Då jag sålunda har vandrat den väg, som tusen och åter tusen av små hantverkare och andra personer i liknande omständigheter ha att vandra, då det gäller dessa angelägenheter, vill jag dock konstatera, att de rön och iakttagelser, jag därunder fått göra, icke varit av enbart glädjande beskaffenhet. Jag anser för min del, att denna egnahemslåneverksamhet är synnerligen viktig och att den därför självklart bör bedrivas på det mest praktiska sätt. Men jag har som sagt såsom låntagare blivit ställd i en del tråkigheter, och jag tror, att det skulle vara önskvärt, att dylika tråkigheter kunde undvikas, inte precis för min egen skull, utan med hänsyn till de många tusen egnahemslånesökarna här i landet.

Regeringen ställde under fjolåret medel till hushållningssällskapens förfogande så tidigt som den 17 juli. Det frapperade mig då en smula, att nämnden inom Göteborgs och Bohus län kunde sammanträda för att besluta om fördelningen av dessa lånemedel först i mitten av september månad. Sålunda förgick en tid av två månader. Det förefaller mig, som om redan detta icke var så synnerligen lämpligt. Ty härvid är det, mina damer och herrar, att märka, att dessa två månader förflöto under den sköna sommartiden, som visserligen inte var så vacker i fjol, men som ändå betyder oerhört mycket för en egnahemsbyggare. Jag inlämnade mina lånehandlingar i början av juli, men kunde sålunda få dem behandlade först i mitten av september. Men därefter stod jag alltså, ända till framåt mitten av november månad, fullständigt ovetande, huruvida mina handlingar hade blivit prövade av nämnden, och i så fall med vilket resultat. Denna långa väntan och denna långa ovisshet är icke enbart tråkig i och för sig, utan den medför också åtskilliga besvärligheter för egnahemsbyggaren. Jag trodde nu, att jag fick göra bekantkap med den mycket omtalade svenska byråkratismen och den mycket omtalade tågordning, som lär prak-

tiseras i viss utsträckning här i landet. Huru därmed förhåller sig och var skulden i detta avseende skall läggas, tillkommer det ju egentligen inte mig att göra något omdöme om. Men när jag sedan gick att granska det reglemente, som har antagits av hushållningssällskapet och sanktionerats av de högre myndigheterna, för att där möjligen kunna se, hur det förfäres i detta hänseende, så konstaterade jag, att detta reglemente — åtminstone förefaller det mig så — består av synnerligen praktiska bestämmelser. Det gäller här närmast Göteborgs och Bohus län, men jag förmodar, att dessa reglementen äro ungefär enahanda i övriga län i landet. Om jag då tar den paragraf, som i detta avseende har tillämpning, så är det § 3. Där stadgas beträffande nämndens åligganden gentemot den egnahemslånesökande allmänheten, »att nämnden skall på lämpligt sätt för allmänheten kungöra, huru och på vad sätt egnahemslån erhållas, tillhandahålla reglementen, formulär, blanketter m. m., tillhandagå med råd och upplysningar, *meddela bevis* om mottagna handlingar *samt utan dröjsmål* underrätta vederbörande kommunombud och den lånesökande om fattade beslut». Jag skall nu inte stanna vid den mycket betydelsefulla bestämmelsen, hur nämnden för allmänheten kungör sättet för sökande av dessa egnahemslån. Denna bestämmelse är emellertid av mycket stor betydelse, ty det är sorgligt nog på det sättet, att den stora allmänheten i synnerligen stor utsträckning icke känner till det sätt, varpå dessa lån skola sökas. Men beträffande bestämmelserna i övrigt och deras efterlevnad, vill jag anföra: I fråga om nämndens åliggande att meddela den lånesökande bevis över mottagna handlingar, vill jag nämna, att jag aldrig mottagit något sådant bevis. Och vad rör bestämmelsen att utan dröjsmål underrätta vederbörande kommunombud och den lånesökande om fattade beslut, så dröjde detta som sagt en tid av två månader. Jag fick dock under hand på känn, att nämnden skulle ha provat min låneansökan och även därom fattat beslut, och vad jag då först gjorde, var naturligtvis att vända mig till vederbörande sockenombud för att höra, hur det förhöll sig med den saken. Då svarade detta sockenombud, att han var fullständigt okunnig om hur därmed förhöll sig. Och han upplyste ytterligare, att han under sin långa tid som sockenombud aldrig fått meddelande om huruvida låneansökningar vid nämndens prövning av desamma blivit beviljade eller avslagna, trots det, att i reglementet uttryckligen föreskrives, att kommunombudet, liksom den lånesökande själv, skola *ofördröjligen* därom underrättas.

För mig personligen blev på grund av dessa omständigheter byggandet framflyttat två å tre månader. Jag ber herrarna betänka, vad det betyder för en liten egnahemsbyggare, om han skall sätta i gång sitt bygge i slutet av oktober månad, med hösten framför sig, eller om han kan starta redan i början av juli. Och vid den sistnämnda tidpunkten skulle jag kunnat börja, om dels nämnden hade haft ett tidigare sammanträde och inte legat och ruvat på dessa medel i två månaders tid, och dels om jag hade kunnat få underrättelse tidigare, än som skedde, så att inte ytterligare en tid av två månader behövt förflyta efter beslutets fattande.

Nu kan någon häremot invända: ja, det är klart, att detta kan vålla vissa svårigheter, men det må väl ändå ursäktas, om vederbörande person är så överhoppad med arbete, att dessa lånehandlingar icke kunna behandlas och beslut meddelas på kortare tid. Ja, jag skulle naturligtvis vara den förste att böja mig för detta, om det verkligen här förelåg någon tryckande arbetsbörda. Men förhållandet är ju det, såsom herrarna förmodligen känna till, att alla dessa lånehandlingar bestå av tryckta blanketter och formulär, däri det endast är att fylla i några få namn och uppgifter. Jag menar därför, att själva arbetsprocessen inte behöver taga så lång tid. Jag har för övrigt för Göteborgs och Bo-

Ang.
egnahemslåne-
fonden.
(Forts.)

Ang.
egnahemslåne-
fonden.
(Forts.)

hus läns vidkommande tagit reda på antalet lån som beviljats från år 1905 till år 1922, och det visade sig vara ett antal av sammanlagt 1,200 beviljade lån. Man kommer sålunda till en genomsnittssiffra av cirka 70 stycken per år. Nu är ju detta som sagt ett genomsnittstal, och det har kanske, det erkänner jag gärna, varit flera på sista tiden. Men i vilket fall som helst, skulle det inte bli mer än ungefär *ett ärende expedierat per dag*, och den tågordningen tycker jag för min del vara alldeles för långsam.

Då jag inte tillhör något hushållningssällskap och icke heller är ledamot av något landsting, där jag kunnat framföra dessa mina iakttagelser, har jag ansett det icke vara annat att göra än att, då vi här i riksdagen kommit till anslagsbeloppen beträffande egnahemslånerörelsen, framföra dessa förhållanden. Om jag i någon mån kunde påverka nämnden i Göteborgs och Bohus län, att en smula raskare behandla sina ärenden och en smula tidigare låta egnahemslånetagarna få del av till buds stående medel, samt även låta de lånesökande inom rimlig tid få kännedom om, hur nämnden beslutat angående respektive låneansökningar, så anser jag, att ett mycket starkt känt behov därmed skulle vara fyllt.

Jag nämnde något om att allmänheten i stor utsträckning står ganska främmande inför den väg, man har att beträda för att kunna söka dessa lån. I samband därmed tillåter jag mig också påpeka, att det kanske finns en hel del saker för respektive nämnder att iakttaga, då det gäller *kungörandet* för allmänheten av dessa lån. Dessutom vill jag för Göteborgs och Bohus läns vidkommande säga, att det torde inte ha varit så alldeles väl beställt beträffande nämndens skattmästare. Ty då det exempelvis reste en fattig hantverkare ända från Munkedal till Göteborg för att där kunna skaffa sig upplysning, hur han skulle gå tillväga för att söka ett egnahemslån, och han anlände till expeditionen och vederbörande person där, så visade det sig, att han fick resa tillbaka med fullständigt oförrättat ärende, på grund därav att denna person icke ville lämna, efter vad jag kan förstå, dessa upplysningar, eller varit mindre lämplig att besvara de frågor, som framställdes från vederbörande lånesökares sida.

Jag har, herr talman, intet yrkande att göra, men jag har velat få detta anført till protokollet.

Herr Osberg: Herr talman, mina damer och herrar! Jag blev en smula förvånad, när min vän herr Carlsson i dag kom och sade, att han ämnade göra en attack mot egnahemsrörelsen. Eftersom jag tillhör egnahemsnämnden i Göteborgs och Bohus län, sitter jag liksom på de anklagades bänk.

Jag vill då upplysa att herr Carlsson skjuter väsentligt över målet, och jag tycker att han för egen del har anledning att känna sig belåten över att han fick sitt lån så tidigt beviljat. Att han det fick berodde därpå, att han har fyra duktiga pojkar. Vi hava nämligen lagt oss vinn om att främst tillgodose de mest trängande behoven. Har en sökande många barn, behandlas hans ansökan på ett tidigare stadium, än som annars skulle bliva fallet. Nu ha vi så många ansökningar, att det är alldeles omöjligt att genast tillgodose alla; och det kan inte hjälpas, att somliga få vänta något, tills nämnden kan finna lämpligt bifalla gjorda framställningar.

Nu har herr Carlsson vänt sig särskilt mot det förhållandet, att det dröjde så länge från den tidpunkt, då det bekantgjordes att sällskapet hade fått ett visst belopp till sitt förfogande, och till den tidpunkt, nämnden hade sitt sammanträde. Det dröjsmålet var föranlett av en särskild omständighet. Det var nämligen så, att sekreteraren, som var mycket ålderstigen, hade fått en lindrig hjärnblödning under första delen av fjolåret och därför icke innehade den arbetsduglighet, som man skulle önskat. Det hade nämnden klart för sig. En änd-

ring är nu vidtagen. Mannen avgick vid utgången av föregående år, och det tillsattes en ny sekreterare, som jämväl är sällskapet sekreterare.

Nu är det icke så enkelt med handläggningen av dessa ärenden som herr Carlsson tycks vilja låta påskina. Vi hava sockenombud i varje kommun. Dessa ombud hava tillställts reglementet. Nu var det ju så, såsom herrarna veta, att det under fjolåret kom ut nya bestämmelser, vilket kanhända föranledde en liten villervalla hos sockenombuden, som kanske icke fullt förstått de i reglementet vidtagna ändringarna. Jag tror dock att det i stort sett icke kan göras någon anmärkning mot kungörandet av möjligheten för att få lån. Det har ju stått i pressen, att vi fått så stort belopp till förfogande, och om herr Carlsson hade följt med i tidningarna under fjolåret, så hade han funnit flera artiklar skrivna just för meddelande av upplysning åt egnahemslånesökande. Vi kunna icke tillgodose alla sökande när det gäller bostadsegnahem. Däremot hava vi kunnat tillmötesgå alla sökande, som enligt reglementet varit berättigade till jordbruks-egnahemslån.

Herr Carlsson yttrade, att han icke tillhör något hushållningssällskap och därför icke trodde sig på annat sätt kunna komma fram till en uppgörelse än genom att här i dag föra saken till torgs. Herr Carlsson bor dock ganska nära in på sällskapets sekreterareexpedition i Göteborg, och det är hushållningssällskapet som är ansvarigt för egnahemslånerörelsen. Det hade varit en lätt sak för herr Carlsson att gå upp på expeditionen för att höra efter hur saken stod till. Det torde vidare inte vara herr Carlsson obekant, att vi redan skaffat en ny sekreterare liksom även ny skattmästare. Jag vill visst icke förneka, att det under fjolåret möjligen förefunnits anledning till anmärkningar ifråga om de expeditionsgörömål, som sekreteraren hade sig ålagda. Det är väl ändå så att vi bli allesamma en gång gamla, om vi få leva. Han satt kanske något för länge, och så tillstötte sjukdomen, vilket gjorde att han inte var fullt lämplig på den platsen. Men nu är den saken ur världen, och jag hoppas ingen skall säga något vidare därom.

Herr Carlsson vände sig vidare mot, att han icke blivit vederbörligen underbyggd om, huruvida hans låneansökan hade bifallits. Jag kan nu inte på rak arm svara därpå. Dock tror jag icke att tidsutdräkten var så stor som herr Carlsson vill göra gällande. Det ligger närmast till att sekreteraren fått svara på den frågan. Ingen torde kunna beskylla mig för bristande intresse för egnahemslånerörelsen, och jag kan försäkra herrarna, att jag gjort vad jag kunnat. Vi hava de i reglementet föreskrivna mötena, till antalet fyra per år, men även extra möten så ofta som anledning därtill föreligger. Vi kunna naturligtvis inte hålla möten hur ofta som helst utan måste även taga hänsyn till kostnaderna för dem. Jag tror icke, att man med skäl i det avseendet kan föra fram anmärkning.

Herr Carlsson nämnde ett fall, där lånesökaren var en hantverkare från Munkedal. Jag känner väl till det fallet och skall be att få relatera det i dess helhet, för att herrarna skola bliva i tillfälle bedöma, huruvida herr Carlssons anmärkning är befogad eller ej. Ifrågavarande man inlämnade sin ansökan under hösten i fjol. Då funnos inga pengar tillgängliga. Vi fingo dem först på nyåret. Vi hade sammanträdde den 4 februari i år, och då tillstyrkte vi den inneliggande låneansökningen. Denne sökande, skraddarmästare från Munkedal, vände sig till mig och sade, att han varit inne på expeditionen för att få en upplysning men att, då han kommit dit, sekreteraren varit på utgående. Denne hade nämligen haft något ärende att uträtta i bank, innan denna stängdes och hade icke varit i tillfälle att lämna upplysningen. Mannen uppgav för mig, att han hade fått ett mindre honnett bemötande. Jag ansåg, att jag icke borde lägga mig däri men upplyste mannen att, så fort pengar blevo tillgängliga, han skulle få sin ansökan under omprövning samt underrättelse om resultatet. Vi

Ang.
egnahemslåne-
fonden.
(Forts.)

hade möte, som jag sade, den 4 februari. Denne sökande har fått sitt lån beviljat och han har inte kunnat få det tidigare. Jag är övertygad om att han fått underrättelsen omedelbart efter det vi fattat beslutet.

Kan inga andra anmärkningar framföras, tycker jag att herr Carlsson kunnat inskränka sig till att genom besök å expeditionen få respektive saker uppklarade, och jag tror inte, att han hade behövt draga dessa förhållanden inför riksdagen. Jag tror att vi i vår nämnd — jag säger det inte blott för egen del utan även för kamraternas i nämnden — hava strävat så gott vi kunnat och varit angelägna om att göra vårt bästa. Vi pröva i varje särskilt fall så rättvist vi kunna.

Detta är, herr talman, vad jag har att säga.

Herr Brännström: Herr talman! Jag anser icke kammaren vara rätt forum för framförande av anmärkning rörande förmenta missförhållanden där, mot egnahemsnämnden i Göteborgs och Bohus län.

Jag vill här till nämna, att inom det län jag tillhör, vars egnahemsverksamhet är en av de främsta inom hela riket, det icke försports några sådana missförhållanden. Om sådana förekomma inom ett län, så får man komma ihåg, att riksdagen beslutat ramen för egnahemsnämndens arbete och gärna ej kan göra mera. Kungl. Maj:t har dessutom fastställt reglementet, och detta föreskriver fyra obligatoriska sammanträden. Finns det arbete, kunna extra sammanträden hållas. Den egnahemsnämnd, jag tillhör, har minst ett sammanträde i månaden, och det behöver icke uppstå några dröjsmål. Jag har med mitt anförande velat säga, att ett missförhållande inom en lokal förvaltning av ifrågavarande slag behöver icke på det sätt som skett dragas inför kammaren och upptaga kammarens tid. Om arbetet ordnas förståndigt, behöver det icke förekomma sådant som av den förste talaren påpekades.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Herr Carlsson i Mölndal: Herr talman! Då jag fått en liten admonition av den siste ärade talaren, skall jag blott be att få ytterligare säga några få ord. Herr Osberg är, såsom upplysts, ledamot av den ifrågavarande nämnden, och här finnas åtskilliga andra ledamöter av egnahemsnämnder. Jag är glad över att här finnas ledamöter av såväl egnahemsnämnder som hushållningssällskap. Hade dessa ledamöter icke funnits här, skulle jag förmodligen aldrig ha gjort mitt inlägg.

Herr Osberg lämnade upplysningar beträffande de saker jag här fört fram och han sade, att mina ärenden mycket enkelt kunde ha ordnats genom besök på expeditionen. Herr Osberg konstaterade också, att en lånesökande från Munkedal, som besökt expeditionen, där blivit bemött på ett inhonnet sätt. Jag vill för min del säga, att jag varit tvungen att avlägga tvenne besök på sagda expedition under den tid den förre skattmästaren tjänstgjorde där, men att jag aldrig vid samtal med en person blivit så smärtsamt berörd som jag blev vid ett besök, och jag skall be att få säga herr Osberg, att det skulle verkligen föreligga en mycket stark anledning, innan jag förnyade det besöket, fast jag av omständigheterna blev tvingad därtill.

Jag har här konstaterat, att det gällande reglementet är utomordentligt bra, men jag har också konstaterat, att reglementet icke efterföljes. Kan det då anses vara något ogrannlagt att här framföra sådana synpunkter, som jag gjort? Herr Osberg har icke på något sätt kunnat bestrida riktigheten av vad jag anför i fråga om att reglementet i det praktiska livet icke följes. Om reglementet hade tillämpats, så torde mitt inlägg i dag icke hava behövt förekomma.

Herr **Osberg**: Jag vill bara säga det, herr talman, att jag vet icke, att jag yttrat mig på det sättet, att det skulle vara fastslaget, att herr Carlsson hade rätt med sina anmärkningar. Det torde väl vara tvärt om. Det är väl i det verkliga livet så, att det är ganska svårt att överblicka alla spörsmål till fullo. Vi ha givit vår sekreterare i uppdrag att lämna upplysningar och det så fort som möjligt. Men så har man ju att räkna med det förhållandet, att de handlingar, som inlämnas, ofta äro sådana att de måste kompletteras. Det är nu långt ifrån så, att alla handlingar, som komma in, äro färdiga att genast tagas under behandling. De få många gånger gå på remiss till vederbörande. Hur goda sockenombud man än har och hur klart reglemente man än har, så är det sorgligt att säga så, att många av de ansökningar, som komma in, icke äro fullständiga. I värsta fall måste man så att säga leta sig fram till rättvisan, men i många fall är man nödsakad att låta dem gå på återremiss till sockenombuden. Det är omöjligt för nämnden i ett län att i varje särskilt fall gå så snabbt tillväga, som föreskrives i ett reglemente. Och jag tror att herr Carlsson skall giva mig rätt i, att, när man kommer ut i det praktiska livet, så finner man många stötestenar, som man får söka att komma förbi på bästa sätt. Jag har icke velat försvara sekreteraren i annan mån än att hans mindre duglighet var förorsakad av den honom träffade sjukdomen. Var och en kan ju gå till sig själv och finna, att man i samma läge som mannen i fråga inte kunnat vara fullt arbetsförm. Kvar står emellertid, att, om herr Carlsson hade vänt sig till den nuvarande sekreteraren — och herr Carlsson visste lika väl som jag, att ny sekreterare var tillsatt — för att få erforderliga upplysningar, så hade han fått saken uppklarad och icke behövt draga den inför riksdagen. Det har inom nämnden icke förekommit något, som den har anledning att känna sig besvärad av, endast det kan anföras, att den älderstigne tjänstemannen kanske icke kunnat sköta honom lämnade uppdrag såsom han bort. Men nu är han, som sagt, borta.

Ang.
egnahemslåne-
fonden.
(Forts.)

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Endast ett par ord. Jag har under min verksamhet i egnahemsrörelsen funnit, att en mycket ofta återkommande anledning till klagomål är den, att lånesökandena i regeln äro mycket litet inne i med sådana affärer, fastighetsaffärer och inteckningsförhållanden, förenade saker. Egnahemsnämnden har ju vissa föreskrifter att följa. Så är det bl. a. föreskrivet, att egnahemslån icke får utbetalas, förrän det förflutit en tid av sex månader efter lagfarten. När man granskar vederbörandes papper, visar det sig i regeln, att man försummat alla möjliga formaliteter, t. ex. lagfart. Sedan kommer vederbörande och klagar över, att det dröjer så länge, innan man kan få sina penningar. Man klagar givetvis i god tro, men sådana förhållanden kunna inte utan vidare avhjälpas.

Jag har velat anföra detta för att betona, att, när det gäller klagomål mot egnahemsverksamheten, det är skäl att undersöka vilken grund sökanden har för sitt klagomål. Det visar sig då ofta, att detta icke träffar egnahemsnämnden utan kanske vederbörande själv, som också förklarar, att han icke kunnat sätta sig in i förhållandena så som han bort.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 3 och 4.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 5.

Lades till handlingarna.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtande, nr 7, angående regleringen för budgetåret 1924—1925 av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 5, angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning; och

nr 11, angående regleringen för budgetåret 1924—1925 av utgifterna under riksstatens elvte huvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna; samt

andra lagutskottets utlåtanden och memorial:

nr 3, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändrade bestämmelser i fråga om ersättning åt expropriationsnämnd;

nr 4, i anledning av väckt motion om viss ändring i 45 § i lagen om fattigvården;

nr 5, i anledning av väckt motion om viss ändring i 46 § i lagen om fattigvården; och

nr 6, i anledning av remiss dels från första kammaren av motionerna nr 175 om ökad ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring m. m., nr 176 om ökat skydd mot värnplikts skiljande från tjänst eller arbete m. m. och nr 177 om ökad möjlighet till befrielse från värnplikts-tjänstgöring i vissa fall, dels ock från andra kammaren av motionen nr 4 om ändrad lydelse av § 1 i lagen den 21 maj 1920 om värnpliktiga, vilka hysa samvetsbetänkligheter mot värnpliktstjänstgöring.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr	<i>Bäckström</i>	under 8 dagar fr. o. m. den 16 febr.,
»	<i>Branting</i>	» 7 » » 15 »
»	<i>Svärd</i>	» 6 » » 14 »
»	<i>Berg i Karlskrona</i>	» 8 » » 15 »
»	<i>Vennerström</i>	» 3 » » 14 »
»	<i>Blomkvist</i>	» 8 » » 16 »
»	<i>Ericson i Boxholm</i>	» 8 » » 14 »
»	<i>Wallerius</i>	» 8 » » 15 »
»	<i>O. Nilsson i Örebro</i>	» 2 » » 14 »
»	<i>Anderson i Råstock</i>	» 3 » » 15 » och
»	<i>Eriksson i Grängesberg</i>	» 3 » » 15 »

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 1.13 e. m.

In fidem
Per Cronvall.